

Conclusies Landschapsdialoog Lieshoutse Heide

Wat hebben we gedaan

Tussen september 2021 en februari 2022 werd de Landschapsdialoog Lieshoutse Heide gehouden. Tijdens vier avonden en een excursie is door de bewoners en omwonenden van het gebied Lieshoutse Heide gesproken over de toekomst van het gebied. Daarbij stond de vraag centraal:

Kunnen de bewoners een gezamenlijk toekomstbeeld schetsen van dit gebied, en maakt grootschalige opwek van duurzame energie daar wel, geen, of onder voorwaarden deel van uit?

De gemeenteraad heeft het college verzocht om deze vraag aan de bewoners te stellen, naar aanleiding van de aanwijzing van het gebied in de concept- Regionale Energie Strategie 1.0 in april 2021, als zoekgebied voor grootschalige opwek.

Om deze vraag te verkennen werden vier discussie-avonden georganiseerd en een excursie naar een windpark en zonnepark. Bij de verschillende bijeenkomsten waren in totaal ruim 50 verschillende deelnemers waarvan de meesten meerdere keren deelnamen. De avonden werden geleid door een onafhankelijke gespreksleider: landschapsarchitect Joeri de Bekker.

Vooraf was het doel om tot een 'programma van eisen' te komen waarin de bewoners aangeven onder welke voorwaarden bepaalde typen grootschalige opwek wellicht overweegbaar zouden zijn. Vanwege de grote hoeveelheid vragen en de grote weerstand is dit niet gelukt. Wel zijn enkele gezamenlijke conclusies geformuleerd, die hieronder zijn weergegeven.

De uitkomsten in het kort

1. De bewoners zien het belang van de energietransitie in en zijn voorstander van maatregelen met een beperkte landschappelijke impact, zoals woning-oplossingen en zon op dak.
2. De bewoners zeggen 'nee' tegen windenergie, vanwege een aantal tegenargumenten, zorgen en onzekerheden, zoals over de impact op gezondheid. Voor een deel van de bewoners zouden windmolens bespreekbaar zijn als die zorgen weggenomen kunnen worden. Een ander deel van de bewoners is tegen windmolens vanwege de impact op het landschap en de verwachte overlast en blijft bij dat standpunt.
3. Als windenergie ondanks het standpunt van de bewoners toch verder wordt onderzocht door de gemeente, provincie of het Rijk, willen de bewoners zoveel mogelijk regie en zeggenschap in het vervolg. Ze willen dan op een zo vroeg mogelijk moment weer betrokken worden. Dit geldt ook voor eventuele toekomstige zonneparken of andere technologieën.
4. De bewoners zijn meer verdeeld over zonneparken. Het is in het landschap wellicht in te passen, maar een veel genoemd tegenargument is dat het zonde is om hiervoor goede landbouwgrond te gebruiken. Bij een zonnepark moet in ieder geval de omgeving goed worden meegenomen bij het maken van de plannen.
5. Over andere technologieën voor grootschalige opwek is onvoldoende gesproken om nu tot een conclusie te kunnen komen.
6. De bewoners zien voor hun gebied een groene en agrarische ontwikkelrichting. Het landschap wordt gekenmerkt door een combinatie van de functies kleinschalig wonen in agrarische buurtschappen; moderne agrarische bedrijven; en natuurontwikkeling in combinatie met extensieve recreatie. Het groene imago dat Laarbeek nastreeft is juist in dit gebied te herkennen en zou nog verder versterkt kunnen worden.

De uitkomsten verder uitgelegd

1. De bewoners zien het belang van de energietransitie in en zijn voorstander van maatregelen met een beperkte landschappelijke impact, zoals woning-oplossingen en zon op dak.

De bewoners vinden de energietransitie belangrijk vanwege de klimaatcrisis, stijgende energieprijzen en een zorg voor het milieu en toekomstige generaties. Over de vorm van de transitie zijn de meningen echter verdeeld, vooral over de rol van grootschalige opwek en de rol van dit gebied. Er is een sterke voorkeur voor het starten met meer voor de hand liggende kleinschalige maatregelen (zoals zon op dak, oplossingen per bedrijf en/of woning) en voor het situeren van grootschalige maatregelen in andere gebieden dan in Laarbeek of aangrenzende gemeenten. Daarnaast worden ook opslag van energie en lokaal gebruik van opgewekte energie belangrijke thema's gevonden.

2. De bewoners zeggen 'nee' tegen windenergie, vanwege een aantal tegenargumenten, zorgen en onzekerheden, zoals over de impact op gezondheid. Voor een deel van de bewoners zouden windmolens bespreekbaar zijn als die zorgen weggenomen kunnen worden. Een ander deel van de bewoners is tegen windmolens vanwege de impact op het landschap en blijft waarschijnlijk bij dat standpunt.

Er is in de bijeenkomsten veel gediscussieerd over een 'harde nee' of een 'nee tenzij'. Uiteindelijk komen we met de formulering 'nee, omdat...'. Er zijn ook inwoners die 'ja, mits' zeggen. Er zijn voor de bewoners op dit moment teveel onduidelijkheden, zorgen en tegenargumenten om windenergie als optie te overwegen. Daarom kunnen de bewoners nu ook niet komen tot een eisenpakket, waaraan een mogelijk project zou moeten voldoen. De belangrijkste tegenargumenten en zorgen zijn:

- 2.1 Er zijn zorgen en onduidelijkheden over de effecten op gezondheid, bijvoorbeeld door (ultrasone) geluidsoverlast en slagschaduw: daarvoor moet eerst nader onderzoek van de RIVM en andere wetenschappelijke studies worden afgewacht. Mensen moeten zeker weten dat ze geen gezondheidsrisico's lopen, het voorzorgprincipe staat hierbij voorop. Het gebied kent meer dan honderd huishoudens, dus het is niet mogelijk om molens te plaatsen zonder dat er mensen hinder ondervinden.
- 2.2 Er zijn onduidelijkheden over het beleid van het nieuwe kabinet: kernenergie wordt opnieuw bekeken en er komen mogelijk nieuwe normen voor windenergie. Hierover moet eerst meer duidelijkheid komen.
- 2.3 Er is onduidelijkheid over radarverstoring: het is niet bekend of molens in dit gebied mogen van Defensie, op welke locaties dan, en hoe hoog ze dan zouden mogen zijn. Dat het wat Defensie betreft mogelijk is, is een randvoorwaarde.
- 2.4 Er zijn grote zorgen over de invloed op het landschap. Men vindt het plaatsen van windmolens een grote afbreuk doen aan de kwaliteit van het landschap en hoe het wordt beleefd door bewoners en recreanten. Ook leven er beschermde soorten zoals weidevogels en vleermuizen, die bescherming verdienen. Windenergie kan daar nadelig voor zijn en dat is onwenselijk.
- 2.5 Er zijn onduidelijkheden over de vorm en omvang van een windpark. De technologie ontwikkelt zich steeds verder, wat betekent dat voor de hoogte van molens, de geluidshinder, het effect op de omgeving? Waarover heb je het eigenlijk als je verder zou gaan praten over windmolens?

3. Als windenergie ondanks het standpunt van de bewoners toch verder wordt onderzocht door de gemeente, provincie of het Rijk, willen de bewoners zoveel mogelijk regie en zeggenschap in het vervolg. Ze willen dan op een zo vroeg mogelijk moment weer betrokken worden. Dit geldt ook voor eventuele toekomstige zonneparken of andere technologieën.

Het heeft de voorkeur van de bewoners om op dit moment windenergie in dit gebied nu niet verder te onderzoeken. Maar: een van de grootste zorgen van een deel van de bewoners is dat zij zichzelf door dit negatieve advies buitenspel zetten. Mocht de gemeenteraad, provincie of het Rijk nu of in de toekomst toch verder gaan met windenergie in dit gebied, dan wil de buurt aan de voorkant betrokken worden. Er moet dan duidelijkheid komen over de punten genoemd bij 2.1 t/m 2.5. Ook moet er gesproken worden over onderwerpen als lokaal (coöperatief) eigenaarschap, de verdeling van de opbrengsten waarbij het belangrijk is dat de directe omgeving financieel profiteert, de keuze voor technologie (bijvoorbeeld om slagschaduw, geluidshinder en lichtoverlast te minimaliseren) en dergelijke. Kortom: een nieuwe dialoog met de bewoners, nog vóórdat er verdere besluitvorming plaatsvindt, waarin zij de kans krijgen om hun eisen en voorwaarden te presenteren.

Ten slotte hebben sommige bewoners weinig vertrouwen in de gemeente Laarbeek, haar buurgemeenten, en/of de politiek in het algemeen. Daarom moet bij een eventueel vervolg aan de voorkant duidelijk zijn welke invloed er is voor de bewoners, en welk proces gevolgd wordt. Aan die afspraken moet iedereen zich dan natuurlijk ook houden.

4. De bewoners zijn meer verdeeld over zonneparken. Het is in het landschap wellicht in te passen, maar een veel genoemd tegenargument is dat het zonde is om hiervoor goede landbouwgrond te gebruiken. Bij een zonnepark moet in ieder geval de omgeving goed worden meegenomen bij het maken van de plannen.

Zonneparken op grond die voor weinig andere dingen geschikt is, zoals het bezochte project in Deurne, die vervuild was. Goede landbouwgrond zou beschikbaar moeten blijven voor de landbouw. Aan de andere kant is het wel een verdienmodel voor (stoppende) agrariërs en de eigen keuze van de grondeigenaar, en heeft het de voorkeur boven windmolens. Het hangt ook echt af van de grootte van een park, de afstand tot woningen, de inpassing, de effecten op flora en fauna en de manier waarop omwonenden kunnen participeren. Dat is bij niet alle parken in de pilot goed gegaan, dus dat moet in de toekomst in ieder geval beter, als de politiek besluit om meer zonneparken toe te staan.

5. Over andere technologieën voor grootschalige opwek is onvoldoende gesproken om nu tot een conclusie te kunnen komen.

Tijdens de avonden zijn andere technologieën, zoals aardwarmte en biomassa (mestvergistings) kort aan bod gekomen. Maar de bewoners hebben er onvoldoende een beeld bij om er echt iets over te kunnen zeggen, laat staan om tot een conclusie te komen. Daarvoor geldt daarom ook: als er een concreet voorstel komt, moet dat eerst met de bewoners worden overlegd. Ze kunnen dan op basis van meer informatie een mening vormen.

6. De bewoners zien voor hun gebied een groene en agrarische ontwikkelrichting. Het landschap wordt gekenmerkt door een combinatie van de functies kleinschalig wonen in agrarische buurtschappen; grootschalige (moderne) agrarische bedrijven; en natuurontwikkeling in combinatie met extensieve recreatie. Het groene imago dat Laarbeek nastreeft is juist in dit gebied te herkennen en zou nog verder versterkt kunnen worden.

Er is natuurlijk ook gekeken naar de sterke punten van het gebied en de wensen van de bewoners voor de toekomst. Daaruit komt dat vooral drie functies hand in hand gaan: het wonen in kleinschalige buurtschappen rondom de Rooijseweg, Veghelsedijk en De Hei; het ontwikkelen van groen en natuur in combinatie met kleinschalige recreatie; en ruimte voor moderne, agrarische bedrijven die in dit open landschap meer passend zijn dan elders. Er valt voor Laarbeek echt iets te winnen als deze functies worden behouden, en in het geval van natuurontwikkeling ook versterkt. Dit gebied is een mooi en waardevol landschap, een voorbeeld van waarom Laarbeek 'Groenste Gemeente van Europa' is geweest in 2016. Hier moeten we zuinig op zijn.